

Oponentský posudek diplomové práce oboru Dramaturgie činoherního divadla na KČD

KATEŘINA SLEZÁKOVÁ

Interpretace: Slovo, význam, smysl mezi literou a duchem (nejen) dramatického díla

V úvodu autorka zkoumá, co je vlastně podstatou práce dramaturga, a odpověď nachází v prostém konstatování, že dramaturg interpretuje text, proniká hlouběji do struktury textu, odhaluje skryté vazby a významy a snaží se přiblížit podstatě díla. Uvědomuje si, že přes všechnu snahu o racionální analýzu je tento proces subjektivní, že hranice mezi prostou interpretací a autorskou adaptací bývají často prostupné.

V první části diplomové práce se zabývá otázkami interpretace teoreticky. Na základě důkladného studia konvolutu prací z oblasti hermeneutiky se pokusila získané poznatky aplikovat na vlastní dramaturgickou práci, aby došla k poznání, že na místo, aby se soustředila na oblast divadla, zabředla do literární teorie a teorie komunikace. Domnívám se, že jí tento výlet za hranice divadla neškodil, naopak prohloubil její vzdělání a inspiroval ji k vlastnímu výzkumu.

Hlavním zdrojem interpretace je pro ni samotný text, sekundární prameny považuje za důležité spíše pro poznání kontextu. Klade si otázku, jestli dílo samo může být chytřejší, opravdovější, než autor předpokládal. Text je pro ni množinou svých potenciálních významů, které se konkretizují každou subjektivní interpretací. Tím pádem je každá interpretace subjektivní výpovědí, ve které se odráží osobnost interpreta.

V další části autorka popisuje vlastní interpretační postup, který postupně krystalizoval pod vedením zkušených pedagogů, profesorky Darii Ulrichové a režiséra Jana Nebeského. Dospěla k názoru, že tento proces nelze redukovat na rozumové pochopení textu, že je třeba se otevřít a pocítit jeho ducha, esenci, smysl. Pochopením a procítěním však interpretační proces nekončí, je nutné k interpretovaným skutečnostem zaujmout postoj, který je předpokladem tematizace a z ní vyplývajících dramaturgických úprav.

V druhé části diplomové práce se autorka zabývá procesem vzniku textu na základě povídky a filmu Ingmara Bergmana Šepoty výkřiky. Výstižně popisuje rozdíl mezi filmovým a divadelním traktováním příběhu, potřebu domyslet dramatický oblouk každé jednající postavy, aby se jeho případná nedotaženost nepromítala do neurčitosti hereckého jednání.

K Bergmanově povídce přistupovala citlivě, ponechala téměř beze změny vypjaté dramatické situace a dialogy, některé dílčí motivy vynechala. Nakonec dospěli společně s režisérem až k hranicím tohoto přístupu a museli doplnit chybějící části celku vlastní autorskou tvorbou v podobě monologů, jakýchsi zpřítomněných vnitřních hlasů. Po monolozích vyvstala nutnost napsat i některé dialogy, zejména scény psychického a sexuálního nátlaku. Přesto text nebyl ještě úplný. Proto přistoupili k fázi řízených hereckých improvizací, takže konečný text byl vlastně zápisem scénického řešení.

Popsaná metoda ovšem málokdy vede k vzniku opravdu silného a vyrovnaného dramatického díla. Mezerovitost textu zpravidla umožňuje scénografovi, aby se zmocnil sdělování smyslu ryze výtvarnými prostředky, což platí zejména o kostýmech. Navíc ztvárnit tuto látku divadelními prostředky je úkol velice obtížný, téměř nemožný. Sexualita a umírání jsou velice obtížně zobrazitelné na jevišti, prozrazují se svou umělostí, kdy je realita stylizována do jakýchsi symbolických gest a obrazů. Ty však mnohdy nejsou tak dobře ztvárněny, aby byly všem srozumitelné. A divák jako adresát této komunikace komunikací o komunikaci by opravdu měl všemu rozumět.

Dovedu si představit, že tato tvůrčí cesta neznámým terénem byla pro všechny zúčastněné neuvěřitelným dobrodružstvím, na kterém se naučili daleko víc, než by mohli při práci na učené a konvenční inscenaci. A Kateřina Slezáková ve své diplomové práci tento zápas výborně zdokumentovala.

Dovolím si položit autorce otázku, která mě osobně nejvíc zajímá:

Kdybyste se s touto látkou setkala podruhé, co byste dělala jinak?